

Cu păpușile lui Obrazțov

E-adevărat, cerută și răsfățată de fetițe, și preferată, păpușa indică încă din ieagănuț de pruncă al viitoareii femei instinctul de mamă. E adevărat poate că păpușa din vitrina cu cadouri derivă din ancestralul fetiș. E adevărat și că păpușa e o jucărie. Multe sînt adevărate.

Dar mai poate fi și altceva adevărat, că provizoriu, omul, renunțînd la conservarea mădulărilor lui în mumie, și-a creat un semen rezistent și nemuritor, fraged, pur și incoruptibil. Îi trebuia poate naivului și o consolare, o icoană care să-i aparție lui, croită de mîinile lui, fără colaborare cu acela care-l zămislise pe el din ștofa noroiului frămîntat. Păpușismul omului a mers, de la cirpă, și la statuie — auzi dumneata ? — la marmură, la bronz ! Fantoma de carne se eternizează ! Să nu-ți faci ție chip cioplit a fost o glumă de Bizanțiu ortodox, omul și l-a făcut cioplitul și cu dalta și cu pensula și cu manuscrisul, cuvintele fiind relative și a ciopli mai însemnînd și a gîndi : verbele se împrumută.

Este, într-adevăr, adevărat că lumea caldă, de carne și grații, amestecată intim cu ea, trăiește într-o lume de păpuși artificiale, păpușile frumoase ale dragostei fiindu-i de mult plăcute, lipite de sufletul și simțirea bietului om.

Păpușile din notele de-acî sînt numai de postav, mătase, catifea și cîlt, obsedante, înmulțite și devenite probleme. Proprietatea lor esențială e că tac ca pămîntul, ca iarba, ca floarea, ca păsările, ca peștii și ciinii. Niciodată nu s-a putut auzi leopardul de pluș debitînd insanitățile omului limbut.

Omul se îndrepta tocmai către păpușă, către tăcere, cînd ajutat de tiparniță, începuse să scrie, și a pierdut singurul moment potrivit pentru a renunța la omiletică și elocință și a rămîne retractil. Păpușile pe care le intilnești prin casă, uitate de copiii ajunși la maturitatea disprețului juvenil, te turbură, inocența privirii lor te urmărește fixă, te cercetează. Ele se uită, știu despre tine rușinile pe care le ascunzi, te scrutează fără să te admire, refuză să înțeleagă, să se explice, să se apere sau să acuze, — ca stelele, ca apele, ca lumina. N-au bale și sudoare, de-abia miros a nișel clei și nișel busuioc. Fericitele, nu se istovesc și nici nu gîndesc ! Am acasă un portret de păpușă iscălit Tonitza, proaspătă, curată, uimită neîntrerupt.

Am intrat odinioară în trei ateliere, unul de păpuși, unul de viori, unul de ceasornicar : cite o mică vecie și cite un mister în fiecare. Nu m-am simțit decît în

marile biblioteci, goale, fără cititori, atit de bine, ca in aceste vrăjitorii, in care se nasc oamenii minusculi, se încearcă armoniile ecoului fragil și se reduce timpul la un tic-tac. Cite un Dumnezeu de om, de-al nostru, cocoșat pe materiale și scule, scotea cite o minune nouă, ai fi putut spune din nimic, din vasta depărtare dintre osirdie și rezultat.

La Moscova am stat cite 3 ore in teatrul de păpuși al lui Obrazțov. Acest profet a realizat lumea visată de filosofie și teatrul care va rămine să exprime viața interioară, secretă, cind filmul o să alunge, de pe scenă pe autor și actor, care joacă puțin și grăiesc prea mult. Spectacolul adevărat degenerează tot mai cumplit in tirade și dezbateri de tribunal și in psihologii falsificate. Emoției nule i se substituie surogatul disparat al unui text, de obicei mediocru și al unui decor trebuind numai indicat, zugrăvit ca un scop in sine. Obrazțov nu e un om de toate zilele: departe de asta. Marele compozitor de gingășii cu substrat a fost un actor, un bun actor, ostenit de monotoniile dintre idilă, flagrant delict și concubinaj. Căutind un adevăr in teatru l-a găsit la păpuși. El joacă păpușile cu o crispare de sentiment in fiecare atitudine și gest. Caricaturile lui geniale trăiesc adinc. Păpușa directorului de scenă lese in program după fiecare fragment de spectacol, in frac, și gura lui de broască spirituală anunță ce urmează. Salută, pleacă și reapare. Două păpuși de valetți aduc pianul din culise, ca să cinte cu degetele ușoare pianista blondă, subțire, diafană și din gitlejul gargarizat in tremolo pe măsură, primadona obeză, maură și ochioasă. Prestidigitatorul e sublim. El face sumedenii de nimicuri simbolice, pe care scamatorul celebru nu știe să le joace. Căteii păpuși se plimbă adevărat pe marginea rampei de velur, intr-o distribuție variată la nesfârșit in multitudinea ei.

Caracteristica de interes artistic a păpușilor e in general mișcarea strimbă, năfirească și voită, specifică personajelor in acțiune. O păpușă care ar reproduce pe actorul normal n-ar avea nici o personalitate. Păpușile joacă pe de o parte țeapăn și pe de alta cu o elasticitate de-a curmezișul. Obrazțov trebuie să fi studiat săriturile anapoda ale lezilor, copilăria stingace, tremurul, aplecarea lanurilor de spice-n vint, mersul de-a'ndărătele, trezirea din somn, omul beat, suficiența îngimfată a curcanului. Păpușeria lui e un lirism și o satiră. Perfecțiunea delicată a jocului, înălțată pină la firmitura de nuanță e cu neputință de obținut pe scena și in filința actorilor actori.

Scenele se mișcă deasupra unui gol nevăzut ca de orchestră, ascuns inlăuntru unei loji care ține cit fundul sălii, și deasupra cărula se petrece repertoriul. Cortinele opace alternează cu cortinele transparente și culorile degradate ale atmosferei sint estompate ca in pastel. Publicul părăsește sala cu părerea de rău că după ce obolesc și păpușile, și manipulanții, invizibili, excelenți artiști, nu durează spectacolul pină la ziuă, pină a doua zi la prinz — și sint in public, printre rușii care constituiesc masa spectatorilor de fiecare seară, compactă, toate neamurile din Europa, entuziasmate de opera lui Obrazțov. E un Paradis dantesc, tipărit cu litere minuscule, o ediție a *Iliadei* și *Odiseiei*, microscopică, pe hirtie de țigare, pentru buzunarul de jiletcă.

Deprindere simpatică, la finalul spectacolelor din Moscova, cind sfârșindu-se spectacolul, orice spectacol, artiștii se prezintă in front dinaintea draperiilor care inchid scena, publicului, ca să-i mulțumească printr-o inchinăciune că i-a urmărit. Insufletitorii păpușilor lui Obrazțov, așezați la rind, de mină și in brațe fiecare cu păpușile pe care le-a animat, meșteri subtili și dibaci intre ei cu o colegă, in salopete și cu brațele nude, care de care mai frumos, primesc ovațiile, meritate la superlativ.

Nu ai fi bănuit că de la Vasilache jucat deasupra unei perdele roșii la Moși, într-o baracă de pinză, unde un ginere și o soacră se băteau in capetele de lemn cu

ciomagul, drept orice dramă, comedie și haz, păpușa ar fi putut să ajungă artista unei arte mari în plină ascendență. Poate că și teatrul „Țândărică“ ar însemna o evoluție la București, dar numele de cumnat de circiumă și mahala pe care-l poartă și care-i necesar să fie schimbat, nu-ți lasă conștiința să te duci să-l cunoști.

O foarte interesantă tendință, schițată fortuit în balet, s-a manifestat uneori la noi în jocul intenționat rigid al dansatoarelor, în mișcări rupte, de păpușă. Văzut cindva în spectacolele Capsali-Mițiță Dumitrescu, era de așteptat să se arate într-un program mai amplu organizat. Dansul ar putea să scoată din gesticularea amorfă și nătingă efecte de frumusețe substanțială. Dezarticularea membrilor și dezlinarea ritmului, studiat din punctul de vedere al descompunerii verticalei și curbei, cugetată, ar adăuga la îndătinatele „poante“ și la savantul „grand écart“ repetate la nesfârșit, ca niște mari modele de un clasic venerabil și învechit, mijloace de expresie inedite, în estetica elegantă a coregrafiei, sinteza, dacă vine vorba, a tuturor artelor întilnite într-o clipire de ochi.

La o demonstrație oficială pentru amatori, maestra de balet Vera Proca a dat cu ansamblul dumisale, într-un șir de poeme ale cadenței plastice, adecuată la inflexiunile de sălcii ale amforei omenești, o pildă a farmecului, ondulat cu pasul, coapsa, brațele și grumazul, al formei neliniștite. Între schițele sale de sugestie și intuiții de Tanagra, maestra Proca, exprimându-și valențele artistice variate, a realizat și priveștiștea de fringere, destrămare și urzire din nou a păpușii. Iluzia, sugestia, schema și umbra : ultimul cuvânt în ceea ce se numește artă.